

DE ZANDEN VAN AUSTRUWHEEL (PLICCEEN, SCALDISIEN) BIJ ANTWERPEN

door D. van der Mark

In mijn artikel in Mededelingen no. 3 kloppen op het eerste gezicht mijn waarnemingen niet met die van M. van den Bosch. Mijn waarnemingen vonden plaats iets ten noorden van het begin van het dokkanaal en die van Van den Bosch in het oostelijk deel van het 7e Havendok. In het dokkanaal hielden de lagen naar het N - NO (het profiel was WZW - NNO). In het 7e Havendok, profiel ongeveer O - W, is de helling vermoedelijk niet overal gelijk. In het westelijk deel helt het sterk naar het oosten. Daar werd ongeveer halverwege door mij *Laevicardium parkinsoni* gevonden op ong. 1 m. boven bodem groeve. Verder naar het oosten stijgt de grens scaldisien-merxemien weer, wat blijkt uit de waarnemingen van Van den Bosch. Hieruit blijkt duidelijk dat, door welke oorzaak dan ook, grote verschillen aanwezig zijn op vrij korte afstand. Het voorkomen van bepaalde schelpen, zoals *Macoma praetenuis* verschilt plaatselijk ook sterk wat aantal betreft. Een en ander verklaart de gevonden verschillen wat de dikte der lagen betreft.

Door mij werd de wand op de grens Scaldisien-merxemien afgezocht naar een typische fauna van de Zanden van Austruweel (jongste scaldisien). Hiertoe moeten volgens Glibert (1957, p. 3) behoren: *Gibbula solarium* (nyst), *G. gelriana* (Beets), *Bittium robustum* Harmer, en *Sulcotrivia tostudinella* (Wood). Deze laatste is vermoedelijk niet erg kenmerkend en kan beter vervangen worden door *Melampus pyramidalis* (Sowerby). Zowel in het dokkanaal als in het 7e Havendok werd *Melampus* gevonden echter nooit algemeen en niet in een bepaalde laag. (Dit klopt met de opgaven van Van den Bosch). Op het opgespoten terrein van het 6e Havendok komt zij ook voor, echter steeds tussen een typische Kruisschansfauna of tussen gemengd materiaal. *Gibbula gelriana*. Van deze soort zijn twee exemplaren gevonden op de storthouvel van het dokkanaal in typisch Kruisschans materiaal. Ook Glibert geeft haar voorkomen in de Zanden van Kruisschans aan. *Bittium robustum*. Hiervan werd op het opgespoten terrein van het 6e Havendok door mij 1 exemplaar gevonden in gemengd materiaal (Kallo-Kruisschans). *Gibbula solarium* werd door mij niet gevonden.

Bezien wij nu de vier genoemde soorten dan zijn dit bewoners van kustwateren of van zoet- en brakwater. Naar mij mening ligt het voor de

hand om aan te nemen dat tijdens de afzetting van de Zanden van Austruweel de kust wat zuidelijker lag, zodat in het gebied van het 6e Havendok (mogelijk ook het 5e) en noordelijker geen typische Austruweel afzetting plaats vond. Door zeestromingen en door de Schelde zullen schelpen van de kustfauna wel verder in zee gespoeld zijn, waar we ze nu vinden. Ook in de jongere afzettingen komen kustbewoners voor zoals Lacuna, maar die zullen wel in een andere (koudere?) temperatuur geleefd hebben. Dat vooral Melampus pyramidalis hoger in het merxemien voorkomt is te verklaren door de aanvoer van de Schelde.

De bovenstaande theorie geeft m.i. een goede verklaring voor het niet voorkomen van een typische Austruweel-afzetting, zoals Glibert die geeft en het zeldzaam zijn van soorten, die Glibert als algemeen opgeeft. Tevens verklaart zij waarom Melampus pyramidalis het meest en het langst voorkomt.

Deze mening is mede ontstaan door de gesprekken die ik hierover had met de heer A. W. Janssen.

Middelburg, december 1964